

УДК 65.011.44-047.37

Дробишева О.О., асистент
асистент кафедри економіки підприємства
Кандебей А.О.
Запорізька державна інженерна академія
nastasi_smile@mail.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Дробишева О.О., Кандебей А.О. Дослідження ефективності діяльності промислового підприємства. В статті досліджено ефективність діяльності промислового підприємства, розробка та обґрунтування заходів підвищення ефективності діяльності.

Дробишева А. О., Кандебей А. О. Исследование эффективности деятельности промышленного предприятия. В статье исследовано эффективность деятельности промышленного предприятия, разработка и обоснование мероприятий по повышению эффективности деятельности.

Drobysheva A.O., Kandebeay A. Study effective activities industrialen terprises. In the article study activities effective industrial enterprises, developand rationale of measures to improve the effective nessofactivities.

Вступ. У сучасних умовах господарювання в Україні, які характеризуються посиленням ролі споживачів, невизначеністю умов функціонування підприємств, зростанням рівня їх залежності від зовнішнього оточення, загостренням конкурентної боротьби за ринки збуту товарів, особливої актуальності набуває питання ефективного формування та управління товарною стратегією підприємства. Одним з найважливіших напрямків програми реформ, проведених у нашій країні, є перебудова систем управління підприємствами. Особливого значення ця проблема набуває на рівні тих підприємств, стан яких у ринковій економіці змінюється докорінно. Стаючи об'єктом товарно-грошових відносин, що характеризуються економічною самостійністю та цілком відповідають за результати своєї господарської діяльності, підприємство повинне сформувати в себе систему управління (менеджменту), яка забезпечила б йому високу ефективність роботи, конкурентоздатність і стійкість положення на ринку. У порівнянні з тією системою управління, що дотепер діє на багатьох підприємствах, у нових умовах виникають нові функції, що колись були не потрібні. У ринковій економіці підприємство саме приймає рішення, розробляє стратегію свого розвитку, вишукує необхідні для їхньої реалізації засоби, набирає працівників, закуповує устаткування та матеріали, вирішує безліч структурних питань, у тому числі й такі, як створення, злиття, ліквідація, поділ, реорганізація виробничої та перебудова організаційної структури управління. Підприємства набувають рис самостійності, характерних в умовах ринку. Це вимагає

значного розширення сфери управління, збільшення обсягу й ускладнення характеру виконуваних менеджерами робіт. Також зростає і відповідальність за якість і своєчасність прийняття тих чи інших рішень. Підвищується роль маркетингових досліджень, що дозволяють вивчати динаміку потреб на ринку товарів і послуг.

Основна мета стратегії підприємства - встановлення ринкової сфери його діяльності (визначення цільового ринку) шляхом розробки засобів досягнення в ринковому сегменті.

Одним з елементів стратегічного комплексу є товарна стратегія підприємства, яка спрямована на підвищення ефективності діяльності підприємства. Товарна стратегія складає серцевину інструментів маркетингу. Це виражається в тому, що розробка нових виробів, розширення асортименту та своєчасне зняття з виробництва застарілих виробів, цілеспрямоване творче формування збутової програми підприємства є головним чинником стійкого та безпечного зростання підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та окремих товарів.

Метою статті є визначення теоретичних та методичних аспектів дослідження ефективності діяльності підприємств.

Результати дослідження. Процес промислового виробництва ґрунтується на взаємодії трьох основних елементів: основного капіталу, оборотного капіталу, робочої сили. Використання засобів виробництва працівниками матеріальної сфери забезпечує випуск промислової продукції. Порівняння кінцевого результату господарської діяльності промислового підприємства з витратами живої та суспільної праці на його досягнення відображає ефективність промислового виробництва.

Проблема ефективності вирішується на всіх рівнях економіки від суспільства в цілому до його окремих підприємств та їх господарських підрозділів. На всіх рівнях категорія ефективності відображає зв'язок між ресурсами та цілями виробництва. Оскільки потреби суспільства безмежні, а ресурси обмежені, то виникає завдання максимального задоволення потреб шляхом кращого, найбільш повного використання ресурсів. Будь-яке комерційне підприємство визначає основну мету отримання прибутку. Необхідний рівень прибутку дозволяє вирішувати цілий комплекс завдань, що обумовлюють як стабільність і ефективність даного бізнесу, так і створення матеріальної основи для реалізації економічних функцій держави (шляхом відрахування податків). Співвідносячи прибуток і витрачені на його отримання ресурси, можна робити внесок про ефективність діяльності фірми в цілому. Недостатній рівень прибутку призводить до динамічного перерозподілу ресурсів в економіці.

Ефект, або кінцевий результат господарської діяльності, характеризується різними вартісними та натуральними показниками, наприклад, обсягом виробництва продукції, прибутком, економією за окремими елементами витрат, загальною економією від зниження собівартості продукції. [4, с. 175]

Всі витрати, пов'язані з досягненням ефекту, діляться на поточні та одноразові. Поточні включають оплату живої праці, собівартість спожитих

матеріальних ресурсів, амортизаційні відрахування, витрати на підтримку основного капіталу в працездатному стані (витрати на ремонт) та інші витрати, що включаються у повну собівартість промислової продукції. Тимчасові витрати - це витрати, авансовані для розширеного виробництва основного капіталу.

Рівень ефективності виробництва вимірюють за допомогою системи часткових і загальних показників, до часткових відносяться продуктивність праці, капіталомісткість, матеріаломісткість продукції і т. д.

Продуктивність праці оцінюється вартістю вироблення промислової продукції наступного року відносно попереднього. Зростання продуктивності праці буде спостерігатися, коли значення буде перевищувати одиницю.

Матеріалоємність продукції - це вартість матеріальних витрат, віднесена до собівартості або до вартості валової продукції.

Фондомісткість - вартість основного капіталу, що припадає на гривню вартості валової продукції. Питома фондомісткість продукції - вартість основного капіталу, що припадає на одиницю виробленої продукції.

До загальних показників відноситься і рентабельність.

Прибуток. Головна мета підприємницької діяльності. В умовах ринкових відносин - це перетворена вартість додаткової вартості. Облік прибутку дозволяє встановити, наскільки ефективно ведеться господарська діяльність.

За своєю економічною природою прибуток виступає як частина вартості (ціни) додаткового продукту, створеного для суспільства працею виробників матеріального виробництва. Джерелом утворення додаткового продукту є додаткова праця. Процес формування прибутку відображає всі сторони господарської діяльності промислового підприємства: рівень використання основного капіталу, машин, устаткування, технології, організації виробництва та праці. Абсолютна величина прибутку показує результати зниження собівартості та зростання обсягу реалізованої продукції.

Реалізація продукції є одним з показників планування, оцінки господарської діяльності промислового підприємства та основним джерелом доходу і бюджету. Грошові кошти, які надходять на розрахунковий рахунок підприємства за реалізовану продукцію, називають виторгом від реалізації. З виручки від реалізації продукції підприємства відшкодовують виробничі витрати на витрачені матеріальні цінності, формується амортизаційний фонд відповідно до норм амортизаційних відрахувань. Частина, що залишилася, - це чиста продукція або валовий дохід. Виключивши з чистої продукції заробітну плату з урахуванням відрахувань на соціальне страхування, а також податок на додану вартість і акцизи, отримаємо прибуток підприємства. Прибуток від реалізації товарної продукції є основною формою накопичення промислового підприємства[1, с. 257-259].

Чистий прибуток - ця та частина прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства після сплати встановлених законом податків.

Чистий прибуток підприємства використовується на власні господарські потреби.

Валовий прибуток розподіляється за двома напрямками: основна частина відраховується до бюджету, решта - використовується підприємством на задоволення власних потреб, передбачених фінансовим планом.[3, с.281]

Для оцінки ефективності роботи промислового підприємства використання тільки показника прибутку недостатньо. Наприклад, два підприємства одержують однаковий за величиною прибуток, але мають різну вартість виробничих фондів, тобто суму основного капіталу та оборотних коштів. Більш ефективно працює те підприємство, у якого вартість виробничих фондів менша. Тому необхідно порівняти прибуток і основний капітал. Цей показник називається рентабельністю.

Рентабельність – це показник економічної ефективності роботи підприємства, який відображає кінцеві результати господарської діяльності. Її розраховують як відношення прибутку до середньорічної вартості капіталу і нормованих оборотних коштів. Розрізняють два види рентабельності: розрахованої на основі балансового прибутку та чистого прибутку.

При формуванні цін на промислову продукцію може використовуватися рентабельність окремих виробів, яка розраховується як відношення прибутку до собівартості.

Показник рентабельності взаємопов'язаний з усіма показниками ефективності виробництва і, зокрема, із собівартістю продукції, її фондоємністю і швидкістю оборотності оборотних коштів. Підвищення рівня рентабельності, розрахованого за балансовим прибутком, може забезпечуватися за рахунок трьох основних груп факторів: збільшення маси прибутку, поліпшення використання основного капіталу та нормованих оборотних коштів. Прибуток може зрости в результаті збільшення обсягу виробництва порівнянної продукції, підвищення питомої ваги виробів з більш високою рентабельністю, зниження собівартості порівнянної продукції, зростання оптових цін при підвищенні якості продукції[2, с. 362-363].

Ефективна робота підприємств сприяє забезпеченню ефективності суспільного виробництва. Ефективність досягається тоді, коли неможливо перебудувати використання наявних ресурсів таким чином, щоб збільшити випуск одного товару без зменшення випуску будь-якого іншого товару, тобто для досягнення ефективності необхідна відсутність можливості отримання додаткових вигащів шляхом перерозподілу ресурсів або обміну готовими продуктами між споживачами.

У кожній національній економіці є невичерпні резерви підвищення ефективності на всіх рівнях управління, як на підприємствах, так і в галузях. Зміна цих показників у бік підвищення ефективності в аналізованому періоді порівняно з їх величиною в попередньому періоді свідчить про ефективну роботу підприємства за вказаним напрямом. У кожній національній економіці є можливості отримати додаткові вигащів за рахунок структурних змін в економіці, використування ресурсів, впровадження нових технологій, поліпшення якості сировини, матеріалів, нових видів палива та інших факторів. Тому для всіх країн актуальною є проблема використання наявних можливостей (при даному рівні розвитку) у справі підвищення ефективності

господарювання, розподілу та обміну ресурсів і споживання готової продукції (товарів і послуг).

Висновки. Економічний аналіз господарської діяльності є важливим елементом у системі управління виробництвом, діючим засобом виявлення внутрішньогосподарських резервів, основою розробки науково обґрунтованих планів-прогнозів і управлінських рішень і контролю за їхнім виконанням з метою підвищення ефективності функціонування підприємства.

Об'єктом його дослідження виступають результати господарської діяльності підприємства. Предметом його вивчення є причинно-наслідкові зв'язки і залежності економічних явищ і процесів, що формують результати діяльності суб'єкта господарювання.

Підприємства самостійно планують свою діяльність на основі договорів, укладених зі споживачами продукції і постачальниками матеріально-технічних ресурсів, визначають перспективи розвитку, виходячи з попиту на вироблену продукцію, роботи і послуги. У своїй діяльності підприємства зобов'язані враховувати інтереси споживача та його вимоги до якості продукції, що постачається, і послуг.

У процесі управління для обґрунтування прийнятих рішень використовується сукупність різних видів економічного аналізу. В умовах ринкової економіки характерною є динамічність ситуацій зовнішнього і внутрішнього середовища діяльності підприємства. У цих умовах важлива роль приділяється оперативному аналізу. Його прикметними рисами є комплексність, комп'ютерна обробка оперативних інформаційних масивів, використання його результатів на рівні окремих функціональних служб підприємства у вигляді орієнтованої фрагментарної інформації.

Успіх діяльності підприємства на ринку значною мірою залежить від того, чи здатне керівництво, менеджмент спрямувати наявні ресурси на досягнення мети і використовувати їх з максимальним ефектом. Керівник підприємства, організації зможе домогтися успіху, якщо чітко організує свою фінансово-господарську діяльність, активізує збір і аналіз інформації про ситуацію на ринках, особливості поведінки на них конкурентів, буде зважувати свої перспективи та можливості.

Список літератури:

1. Зайцев Н. Л. Экономика промышленного предприятия: Учебн.- М.: ИНФРА-М, 2002. - 383 с.
2. Грещак М.Г. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С. Ф. Покропівного. - К.: КНЕУ, 2001. - 526 с.
3. Шегда А. В. Економіка підприємства: Навчальний посібник – К.: Знання, 2002. - 335 с.
4. Юсупова А.Т. Промышленная экономика: Учебн.пособие – М.: ЮНИТИ, 2009. - 436 с.

Ключові слова: матеріалоемність продукції, фондомісткість, прибуток, чистий прибуток, реалізація продукції.

Ключевые слова: материалоемкость продукции, фондоемкость, прибыль, чистая прибыль, реализация продукции.

Key words: materials'production, capitalratio, profit, netprofit, sales.

Надійшла до редакції 14.03.2013 р.